

Gazeta 1996-yil dekabrdan chiga boshlagan ★ Elektron manzil: gazhurriyat@mail.ru ★ www.uzhurriyat.uz ★ 2020-yil 23-sentabr, chorshanba ★ № 33 (1197)

"БУЮК КЕЛАЖАК"ДА МЕН ҲАМ ЯШАЙМАН

Карантин жорий этилиб, бўш вақтимиз кўпайиб қолди. Навбатма-навбат "дом"имизнинг экин ҳовлисига тушиб, чопамиз, бегона ўтдан тозалаймиз, сугорамиз. Кувонарлиси, "бу сенини, бу менини" дейиш йўк, "бу уй бизники, бу экин майдончasi ҳаммамизники", деб ёхас билан, мўъказигина экинзоримизда меҳнат қилдик.

⇒ 3-бет

ҲАҚИҚАТ ДЕВОР ОРТИДА ЭМАС

ёки матбуот котиблари қочонгача ўз раҳбарини танқиддан химоя қиласади?

Кейинги пайтларда яна бир қизиқ манзарага гувоҳ бўляпмиз: ўша матбуот котиби ОАВда чиқкан танқидий материалини имкони топди дегунча хўжайнинга кўрсатиб, у кишининг нозиккина асаплашини бузиши ўзига эп кўрмайди?

⇒ 4-бет

УСТОЗ САБОҚЛАРИ

Домла ёзганларимни ўқидиларда, бадиий асарни таҳтил қилиш учун тиришқоғлигиниз курниб турибди, аммо ҳаракат қилишининг, салоҳиятнинг ўзи илм қилиши учун кифоя қиласлаганини, катта сабр, меҳнатсеварлик, кўп ўйлаш камтарлиқ, ҳалоллик, бирорвинг меҳнатини қадрлаш каби хислатлар жамлансангина илм яралишини таъкидладилар.

⇒ 8-бет

СИЁСАТ

Ўзбекистон Республикаси Президенти БМТ Бош Ассамблеясининг 75-сессияси ишида иштирок этади

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев 23 сентябрь куни Бирлашган Миллётлар Ташкилоти Бош Ассамблеяси етмиш бешинчи юбилей сессиясининг юкори даражадаги умумсиёсий мунозараларида иштирок этади.

Бош Ассамблеяниң марказий тадбирлари жаҳонда вужудга келган эпидемиологик вазият муносабати билан БМТ тарихида илк бор видеонжуман шакида бўлиб ўтди.

Давлатимиз раҳбарси сессиянинг ялпи қисмида сўзга чиқиб, ҳалқaro ҳамкамият этибигора миңтақавий ва глобал аҳамиятга эга долзарб масалалар юзасидан ўз нуқтани назарини тақдим этади ҳамда Ўзбекистонни сийесӣ, ижтимоӣ ва иқтисодӣ модернизация килишининг устувор йўналишларини белgilab беради.

Муҳокамаларнинг асосий мавзусини ҳисобга олиб, коронавирус пандемиясига қарши биргаликда курашиш ва касаллик тарқалишининг салбий оқибатларини енгib ўтиш масалаларига тўхталиб ўтилади.

Ўзбекистон Республикаси Президенти миңтақада ва глобал миқёсда тинчлик ва барқарорликни мустаҳкамлаш, барқарор тарқиёт, инсон хуқуқ ва эркинликларни таъминлаш, конструктинг мулоқотни кенгайтириш, шунингдек, иклим ўзарииши, озиқ-овқат ҳавфизилиги муаммоси, қашшоқликка барҳам бериш ва камбаглиники кискартириш масалалари каби замонавий хатар ва таҳдидларга қарши қаратилган қатор муҳим ташабbusларни илгари суриши кутилмоқда.

Таъкидлаш жоизки, давлатимиз раҳбари 2017 йил сентябрь ойда Нью-Йорк шаҳрида бўлиб ўтган БМТ Бош Ассамблеясининг 72-сесиясидаги нутқида ҳам қатор муҳим тақлир ва фикр-муҳоҳазаларни баён этган эди.

Уларни амалга ошириш доирасида Марказий Осиё давлатлари раҳбарларининг маслаҳат учрашувлари мунтазам ўтказилмоқда. Хусусан, иккичи шундай учрашув ўтган йили ноябрь ойида Тошкент шаҳрида бўлиб ўтди.

2018 йил март ойида пойтахтимизда Афғонистон бўйича юкори даражадаги ҳалқaro конференция муввафқиятини ташкил этилди, унинг якунида афғонлараро тинчлик музокараларини бошлаш бўйича ўзига хос "йўл ҳаритаси"га айланган декларация қабул килинган эди.

Ўзбекистон демократияни ташабbusларни ўзига хос "Маърифат ва диний багрикенглик" маҳсус реазопицияси қабул килинди.

Бугунги кунда БМТнинг ўшлар ҳуқуқлари бўйича конвенцияси лойҳасини тайёрлаш ишлари олий боримизда. Ушбу конвенцияни долзарблиги жорий йил август ойида ўтган "Ўшлар 2020: глобал миқёсдаги бирдамлик, барқарор тарқиёт ва инсон ҳуқуқлари" Самарқанд форумининг ҳалқaro иштирокчилари томонидан яна бир бор қайд этилди.

Иккى йил аввал ташкил этилган Оролбўй миңтақаси учун инсон ҳавфизилиги бўйича кўп шерлиқлик асосидаги Траст фонди амалий фаолият кўрсатмоқда.

Қайд этиши жоизки, Ўзбекистон Президенти томонидан илгари сурилган барча ташабbusлар жаҳон ҳамкамияти томонидан кенг кўллаб-куватланиб, амалиётта татбиқ этилмоқда.

Манба: iza.uz.

МУНОСАБАТ

Дунёга жар солишига арзигулик тарихий воеа

Куни кечада Туркияning етакчи нашаридан бўлган "Жумхурят" газетасида Ўзбекистон Президенти Шавкат Мирзиёевине БМТ юксак минбаридан дунёга ҳалқларига хитобан улуғ она тилимиздэ маъруза қилиши ҳақидаги "Ўзбек тили БМТда" номли мақола эълон қилинди. Мен бу мақолани ўқиб, кувончдан кўзларимга ёш келди.

Бундан аввал ҳам кўп бор Ўзбекистон раҳбарининг ўзбек тилидаги нутқларини тинглаб, бот-бот кувонч кўз ёшлини билан ўз таассуратларини изҳор этганинан, битиклар ёзганинан. Лекин мұхтарам Президентимиздин она тилимиздаги бағли маърузаси илк бор бутун дунё ҳалқларига қарата янграйди, буни ойнаи жаҳон, ижтимоӣ тармоклар орқали миллиардлаб инсонлар томоша қиласди. Бунинг кувончидан, шукухидан вуҳудим чунон титраб, миллий

гурур түйғуси мени севинч дарёсига гарқ килмоқда.

300 кунлигимдан бери ғурбатда гарби бўлиб яшаб келаётган инсон сифатида айтаманки, ба тархики воеа дунёга жар солишига арзигул.

Ватанинг қадрини ундан олисда юрганлар янада қуқурко хис киласди. Бугун мана шу мукаддас турқопроларни бозга Ватан килиб ташлаб кетган ота-боболаримизнинг руҳлари шод бўлмоқда. Жаннатмакон Ўзбекистонда инсон қадр томпомла, барча эзгу ва ҳайрли ишлар ўзбек ҳалқининг баҳтия шашига, дунёда аизу мукаррар бўлишига қаратилмоқда. Зотан, ватанпарвар авлодлар ажоддор руҳларини шод қилиш учун уларга лойик бўлиш қобилиятини намоён этмоқда.

Шулар қатори, четдан бўлса-да, мен ҳам ота-боболаримизга раҳмат тилаб, юртдошларимизни буғунги ютуклар, жаннатмонанд ўз-

бекистонимиз дунёга бўйлашаётгани билан табрикли, гурурланиб суюномоқдаман. Менинг энг олий мақсадим – ҳалқимизни, Ватанда яшовни сиз баҳтия инсонларни чин кўнгилдан кутлаш, бундан-да баланд марраларни олиш учун камарбаста бўлиш.

Президент Шавкат Мирзиёев жаноби олийларининг нутқи ӯзбек тилида юксак минбарда жаранглайдиган лахзаларни хориждаги минглаб ватандошлар қатори каммина ҳам интизорлик билан кутмоқдаман.

Худо хоҳлас, Туран заминдаги юртдошларимиз ба сўзларими самимий дил изхорларим сифатида қабул қилгайлар. Раҳмат! Оллоҳ рози бўлсин!

Собир САЛИХОН,
ёзувчи,
(Туркия)
Манба: iza.uz.

Шавкат МИРЗИЁЕВ:

"Бугун жаҳон миқёсида юртимиз хақида сўз кетганда "Янги Ўзбекистон" ибораси тилга олинмоқда. Бу кейинги йилларда тараққиётнинг мутлақо юнги боскичига қадам қўйганимиз, эришаётган залворли ютукларимизнинг эътирофидир".

(Президент Шавкат Мирзиёевининг Ўзбекистон Республикаси Мустақиллашингиз ўйигим тўққиз үйлигига багишиланган танманали маросимдаги нутқидан)

СИЁСАТ

Ўзбекистон Республикаси Президенти

БМТ Бош Ассамблеясининг

75-сессияси ишида

иштирок этади

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев 23 сентябрь куни Бирлашган Миллётлар Ташкилоти Бош Ассамблеяси етмиш бешинчи юбилей сессиясининг юкори даражадаги умумсиёсий мунозараларида иштирок этади.

Бош Ассамблеяниң марказий тадбирлари жаҳонда вужудга келган эпидемиологик вазият муносабати билан БМТ тарихида илк бор видеонжуман шакида бўлиб ўтди.

Давлатимиз раҳбарси сессиянинг ялпи қисмида сўзга чиқиб, ҳалқaro ҳамкамият этибигора миңтақавий ва глобал аҳамиятга эга долзарб масалалар юзасидан ўз нуқтани назарини тақдим этади ҳамда Ўзбекистонни сийесӣ, ижтимоӣ ва иқтисодӣ модернизация килишининг устувор йўналишларини белgilab беради.

Муҳокамаларнинг асосий мавзусини ҳисобга олиб, коронавирус пандемиясига қарши биргаликда курашиш ва касаллик тарқалишининг салбий оқибатларини енгib ўтиш масалаларига тўхталиб ўтилади.

Ўзбекистон Республикаси Президенти миңтақада ва глобал миқёсда тинчлик ва барқарорликни мустаҳкамлаш, барқарор тарқиёт, инсон хуқуқ ва эркинликларни таъминлаш, конструктинг мулоқотни кенгайтириш, шунингдек, иклим ўзарииши, озиқ-овқат ҳавфизилиги муаммоси, қашшоқликка барҳам бериш ва камбаглиники кискартириш масалалари каби замонавий хатар ва таҳдидларга қарши қаратилган қатор муҳим ташабbusларни илгари суриши кутилмоқда.

Таъкидлаш жоизки, давлатимиз раҳбари 2017 йил сентябрь ойда Нью-Йорк шаҳрида бўлиб ўтган БМТ Бош Ассамблеясининг 72-сесиясидаги нутқида ҳам қатор муҳим тақлир ва фикр-муҳоҳазаларни баён этган эди.

Уларни амалга ошириш доирасида Марказий Осиё давлатлари раҳбарларининг маслаҳат учрашувлари мунтазам ўтказилмоқда. Хусусан, иккичи шундай учрашув ўтган йили ноябрь ойида Тошкент шаҳрида бўлиб ўтди.

2018 йил март ойида пойтахтимизда Афғонистон бўйича юкори даражадаги ҳалқaro конференция муввафқиятини ташкил этилди, унинг якунида афғонлараро тинчлик музокараларини бошлаш бўйича ўзига хос "йўл ҳаритаси"га айланган декларация қабул килинган эди.

Ўзбекистон демократияни ташабbusларни ўзига хос "Маърифат ва диний багрикенглик" маҳсус реазопицияси қабул килинди.

Бугунги кунда БМТнинг ўшлар ҳуқуқлари бўйича конвенцияси лойҳасини тайёрлаш ишлари олий боримизда. Ушбу конвенцияни долзарблиги жорий йил август ойида ўтган "Ўшлар 2020: глобал миқёсдаги бирдамлик, барқарор тарқиёт ва инсон ҳуқуқлари" Самарқанд форумининг ҳалқaro иштирокчилари томонидан яна бир бор қайд этилди.

Иккى йил аввал ташкил этилган Оролбўй миңтақаси учун инсон ҳавфizилиги бўйича кўп шерлиқлик асосидаги Траст фонди амалий фаолият кўрсатмоқда.

Қайд этиши жоизки, Ўзбекистон Президенти томонидан илгари сурилган барча ташабbusлар жаҳон ҳамкамияти томонидан кенг кўллаб-куватланиб, амалиётта татбиқ этилмоқда.

Манба: iza.uz.

МУНОСАБАТ

Дунёга жар солишига арзигулик тарихий воеа

Куни кечада Туркияning етакчи нашаридан бўлган "Жумхурят" газетасида Ўзбекистон Президенти Шавкат Мирзиёевине БМТ юксак минбаридан дунёга ҳалқlарiga хитобан улуғ она тилимиздэ маъруza қiliши ҳaқida "Ўзбек tili BMTda" nomli maқolana эълон қiliнди. Men bu maқolani ўқiб, kuvonchdan kўzlarimga ёш keldi.

300 kунлигимдан бери ғурбатда гарби бўлиб яшаб келаётган инсон сифатида айтаманки, ба тархики vоеa dунёга жар солишига arzig

Қадим ер юзи тили бу — бизнинг тил!

Шубҳасиз, ҳар бир миллат — алоҳида оламдир. Ҳудога минг қатла шукр-ки, бу даҳри-дун аро бизнинг бирор-бир миллат олдида тили қисиқ жойимиз йўқ. Бизнинг тип бутун дунё ахлига энг кўп ўзак сўз тарқатган бой, қаромон кенг, чиройли забон хисобланади. Аммо ушбу тил билан биз қачон фаҳрлана бошлаймиз? Қачон она тилимиз жаҳон минбаҳарларида бор жозиси билин жаран сочади? Қачон бошқа миллат вакиллари ўзлари интилиб, этиёж-мандидиқдан таржимонлаш тайёрлаб, тилимизнинг инжа сирларини, ижодийтимис сеҳрию фольклоримиз санъатини ўрганиш учун диеरимизга ташриф буюришади?

Шу кунларда она тили сеҳсатимизнинг бош мисалаларидан бирига айланган бир пайтда, ўз она тилини мен симаётган, давлат тили булиб баркарорлашувини истамаётган айрим — ер юзида одам макомида оёқ босиб юрган, ўзида бир юфт кўз ва бир жуфт кўлокни жо кипган ҳамда ичидаги озига бўлса ҳам магзи бўлган миёси бор бошни елкага ортмокланаган, бор устига таридек бўлса-да, фаҳм-фаросат, орномус дегиг туйгулардан ҳам мосуву бўлмаган тилдош, элдош орқадошларимга сўровим бор:

— Қачонлардир шу атрофда туркими, ўзбекми деган ном билан ўтиб кетган ажоддодлар руҳи чиркирашидан кўркмайсизми?

Қўрқмасанги, гап йўқ. Мабодо қўрқаман дессангиз, унда эшитинг. Энди ёлғон-яшик, ялотқиқ, лагандардорлик, мақтансоқлик, жиззакилик каби "тусиз фазилат" ларингизни ташаш керак. Ворисларга ҳамият ҳамда савимият мулкими мерос қолдиришга жаҳд қилиш, бунинг учун турли тутириқизиз ва мантиқизиз баҳоналардан воз кечиш лозим.

Унутнган, ёлпа оми ва лоқайд, беғукур миллатнинг тили "кун келип ўтимга маҳум". Билгичларга кулоқ берсангиз, не бир тиллар таг-туғи билан бу ҳаёт сажидан йўқ бўлиб кетганини англайсиз. Тил эса жони МИЛЛАТ дегани. Фонда қайд этилишича: "Муайян ҳудудда истиқомат қиливчи, урғодатлари, турмуш тарзи бир-бираiga ўзаро яқин бўлган ва битта тилда гаплашадиган аҳоли катламига миллат дейилади". Бизнингча, бу мукаммал таъриф эмас. Ким қайси тилда туш кўрса, дард чекканда қай тилда нола чекса, янаям жўнроқ айтганда, онаси ва оила аъзолари билан мунтазам равишда қандай тилда сухбатлашса, ўша миллатга мансуб бўлади. Шахснинг паспортида зикр этилган миллати хужжат соҳибининг асл табигати ҳамиша ҳам мос келавермаслиги, ҳатто унинг ўзига ибтидои ажодди ёмаслиги ҳам мумкин.

Ўзбекистон Республикасининг "Давлат тили тўғрисида" Қонуни расман қабул қўлинганига 30 йил бўлди. Аслида бундай Қонунга ҳожат бўлмаслиги керак, яъни ҳар бир давлатда босхару ўз миллатининг тилида амалга оширилиши табийи ҳорат деб қаралиши лозим. Аммо бундан бир аср муқаддам сабик иттифоқ "доҳий"лари томонидан ғаразли ниятда, сунъий равишда чалкаштириб ташланган не-не миллатлар тақдирни ҳали-ҳамон ўнгланолмай келмоқда. Ҳусусан, тилларидаги кичинка фарқлари асос қилиб олинниб, турли "...истонлар"га ажратилиб, бошқа эл-платлар вакилларини ҳам аралашибтириб ҳолда чуқур режа тузилган, токи улар мулоқотида ягона бир тилга зарурят түгисин, шу тилин билгандарга яхшироқ яшаш ва ишлаш имконияти этиёж бўлиб сингиси дейилган. Ўтган 70 йилда бу режа ортиги билан уддаланди. Эндилиди, гариф ба ўта қашшошланган тил меросхўрлари ўз "...истон"ларининг давлат тили тўғрисидаги қонунларини чикариб-да, бирор-бир самараға эришишлари жуда қийин кечмоқда.

Ўзанда, Қонун нокоятда этиёткорлик билан ишлаб чиқилган ва объектив ва субъектив сабабларга кўра бу ерда истикомат қилиб турган бошқа миллат ёки бошқа тил вакилларининг қўлингани тегиб кетмасликка астойдил ҳаракат қўлинганди. Ҳадоланки, биз андишани рўқан қилиб авайлаётган миллатларнинг қайсиусини ейдиган ўз давлатлари, у ерда эса ўз тиллари ривохи билан шугулнарадиган махсус мутасаддилари бор. Қискасиз биз ғамини чекаётган тиллар бизнинг кўмакка муҳтожлиги йўқ.

Хулул, Қонун билан идоралардада иш юритув давлат тилда, шунингдек, кўпчилик мулокотида бўладиган тилда олиб борилиши белgilab қўйилди. Бу ҳукукий меъёр, айниқса, амалдаги раҳбарларга кўл келди. Чунончи, катта-қичик ташкилот бошлиқларининг қарийб аксари давлат тилини нафакат билмайдиган, менсимиайдиган, ҳатто бу тилда гаплашишдан ор қилдиган "маданиятли, саводли" қадрлардан танлаб қўйиб қўлинганди. Уларнинг ислоҳи қилинши эса кўзди тутилиган. Милли Истиқол энг аввало, милий тилини озодликка чикариши шарт масими? Нега Қонун ижросини таъминлаш чораси фарумоши қилинди?

— Давлат тили тўғрисида"ги қонунга қўшимча ва ўзгартиришлар киритилипти экан. Бошқа қонунларга ки-

ртилган ўзгаришларда катта ижобий силжишлар кутилмоқда. Демак, бу саът-харакат ҳам депутатлар томонидан мазмунли ва муввафқиятли амалга оширилишидан умид қилиш мумкин. Ҳарқалай, безовта қилаётган таклифларни жамоатчилик эътиборига етказиш зарар килишади.

Қонунда давлат тили — ўзбек тили деб эмас, ўзбек адабий тили деб белгиланиши керак назаримда. Адабий тил аввало, турли шева ҳамда лаҳжаларда гаплашувчи, бир қадар тарқоқ мазкур миллатни бирлаштируви кудратга эга. Токи, кундаклик турмушда бир-бirlарининг сўзларини, килиқларини калака қилиб юраг экан, элда бирдамлик бўлиши мушкун. Иккимой тармакларда жавлон урағтган блогерлардан тортиб, марказий телевидение телесхудонларига, радио тўлқинлари орқали шу ўюштиригич бошловчилардан то тадбирлар тамадасигача факат ва факат адабий тилда сўзлашларни талаб этилиши лозим. Бу гўзал тилни ўрганишга ҳамма интилиши, нафакат ўзбек, балки шу динёда шаётган бошқа юртoshлар ҳам бу тилини севиб исти孚ода этишишларни эришиш чоралари кўрилиши керак. Бунинг учун энг аввало юхимий жилводорлари шу тилда туш кўришларни, шу эл дардини чуқур англашлари зарур бўлади. Айни замда амалдаги адабий тил ўзбек тилини имкониятларни тўлиқ қамраб олмаган, яъни туб аҳоли шевалларидан истельмодда булган мубқоб омоним ва синоним сўзлар, нақл, ибора ва ишоралар мазкур доирадан четда қолиб кетган.

Давлат тилининг равнани учун яна нима қўлмок керак?

Қонун ижросини таъминлаш чора-таддibлari юзасидан алоҳида дастур, хусусан, маҳсус низом ёки йўрүк-нома ишлаб чиқилиши мақсадга мувофиқ кўринади. Бу хужжатда: маший ҳизмат, тибиёт, савдо, ижтимоий ҳизмоя, бани каби соҳа ҳодимларининг оддий аҳоли билан мулоқоти, оммавий ахборот воситаларидаги чиқишлар, кинодаги сўзлашувлар, маҳқис-йигинлар, барча иш юригув ўзбек адабий тилда (шунингдек, Қорақалпогистонда қоракалпик тилида ҳам) олиб борилиши қатъий белгилаб қўйилиши, олийгоҳларга кириш имтиҳонларидан бири, яъни асосийси ўзбек тили ва адабиётидан ёзма бўлиши, давлат бошқаруви мансабдорларининг адабий тилини қай даражада билиши салоҳияти ҳамда жамоатчилик олидида кирадиган маърузасини агар ўқиб берадиган бўлса, ўша маъзуруза матнини айнан ўзга олиши қобилияти ҳам соҳа мутахассислиги билан бир қаторда синовдан ўтказилиб, ундан кейин лавозимга тайинланиши масасаси ўйлаб кўрилиши зарур. Албатта, бошқа хорижий типларни билган ходим рағбатлантирилиши, муйнан имтиёзларга эта бўлиши лозим, аммо унинг ушбу муввафқиятларни ўзбек адабий тилини (бозор, маший тилини эмас) эл қатори билганидан кейининга ҳисобга олиниши керак.

Қўрида зикр этилган Даастур (йўл ҳаритаси) тўлиқ амалга киритилиб, натижаси сезилмагунчича, давлат тилин қонуни бузилгандан маъзумым бир санкциялар кўлла-нилиши, ҳолатни расмийлаштириш тартиб-коидалари жорий қилинши ва фойлият билан шуғулланувчи маҳсус Тил инспекторлари тайинланиши мақсадга мувофиқ бўлади.

Ўзбекона бағрикенглик ва андиша билан бундай ислоҳотни амалга ошириш мумкини, нима дейиз, менинг, мунисигина-мўмииғини тилдoshим? Майли, манави шеърни ҳам пичирлаб ўқиб кўя қолинг:

Бизнинг тил

Эй, сиз, очун олимлари, билиб олинг,
Кулогингизга бир гапни ишлаб олинг.
Энг кўхна ҳам, энг кекса тил, у қайси тил?
Шак-шубҳасиз (бизнинг тил) — бу биззи тил.
Яратганинг илк яратган инсони ким,
Үйлаб қўрини номи қайси тилда муким?
Хур ғўдакни "инга" сиддир недир маъни,
"Мамма" деган сўзни излаб топинган ҳани?
Одам Атам башар отаси-ку,
Ҳаёво — ҳаёт, бор мавжудот асоси-ку.
Ҳар саволга мантиқ мезон бўлса аст,
Барча тиллар илдизи тил — бу буззи тил.
Тарих титинг, майли, Том ёсиридан келин,
Тўзгиб ётурс ўйлда тиллар тилим-тилим.
Гордан чиқар: гудур-гудур — оччи тили,
Кирда, ана, жанечи ботир — дөвчи тили.
Севзи тили — ошик тили, кўшиқ тили,
Илму урфон... энг бошша бешин тили.
Юлдузи тил бўлар балки, келгуси тил,
Бироқ қадим ер юзи тил, бу биззи тил.

Хол Муҳаммад ҲАСАН,
шоир.

ФУРУР

Она тилимга

Мен ўзбекман, Тангрим асраган
Болдан ширин она тилим бор.
Уни забун этмоқ истаган
Каслар бари бўлди хору зор.

Мен ўзбекман, дилим изҳорин
Чечакларга айтгум шивирлаб.
Она тилим, сенсан баҳорим,
Жоним гуллар ахир сен сабаб.

Сен туфайли онажонимга
“Жаннатимиз” — дёя олгайман.
Алла айтуб болажонимга,
Ўзбеклигин дилга соглайман.

Мен ўзбекман, залеворли юқим,
Қарогимда Синолар шони,
Она тилим, ҳаётсан токим,
Увол кетмас Фитратлар жони.

Мен ўзбекман, яшиноқ тилим бор,
Жарангига булбул ҳаридор.
Тангрим берган жон она тилим,
Сен борсанки, Ватаним пойдор!

Лайло ШАРИПОВА,
БухДУ ўзбек адабиётни кафедраси доценти,
ф.ф.д., шони.

ДИЛ СҮЗИ

“Буюк келажак” да мен ҳам яшайман

Пандемия сабабли жорий қилинган чекловлар сабаб ҳар куни ишга пиёда бориб-келавериб ўганиб қолибманни, карантин табаблари юмаштишгач ҳам уйимзининг ёнидан жамоат транспорти ўтиб турса-да, пиёда юргим кела беради.

Қолаверса, Гулистан шаҳри “Буюк келажак” массивидаги ҳар бир кўп қаватли ўйнинг ҳовлисисда турли-туман, ране-баран гуллар барқ үриб яшина тургани, айника, ҳар бир подъезд олдида оғиз 0,2-0,3 сотилли мўйжизаси экин майдончаси четига экилган раҳонга кўлларимни теккизиб, димогимга урилган хушбўй ҳиддан кайфият кутарлиб, шихонага енгил тортиб, хушкайфият билан кириб бораман.

"Инсоннинг кўлигул", деб бежизга айтишмаган экан. Ўй фоаллари бошчиллигида, эрта баҳордан иш қизиди.

Кимидир бозордан турли-туман гул уруғлари, бошқаси помидор-бодринг, булғор қалампир, кимидир мевали, манзарали даражат, яна кимидир раҳонга кўчалтилганда, бироз норози бўлғанданд. Чунки, "дом"имиз атрофидарда дараҳтлар турли-туман гул, олда тарафади 0,2-0,5 сотилли мўйжизаси чиқишида ҳамманинг барқадиган яқинларидан кўпайиб қолиб кетади.

Карантин жорий этилиб, бўш вакти-мўйжизаси чиқишида ҳамманинг барқадиган яқинларидан кўпайиб қолиб кетади. Навбатма-навбат "дом"имизнишинг экин майдонига тушадиганда, чопамиз, бегона ўтдан тозалаймиз, сугорамиз. Қувонарлиси, "бу сенники, бу менини" дейиш йўй, "бу ўй бизниси, бу экин майдончаси ҳаммамизни", деб кимидир мевали, мон бўлиб келадиган яқинларимиз ва ҳамманинг баҳри-дил очилиши учун яратдик. Ишонмасанги, сиз ҳам бир мехмон бўлиб келин, табии гўзаллиқидан кўнглинига таъсиз.

Моҳира ЙўЛДОШЕВА
Сирдарё вилояти.

Дунё бошига келган пандемияни ёмонлайвериб ҷарчадик. Тўғри, ёмонни ёмон дейиш керак. Яқин юз ишлекларга, айриликларга, синоевларга дучор қилди бизни. Яқин юз ишлекларга, айриликларга, синоевларга келтириб. Бу эса замондошим, сиз билан бизнинг чекимизга тушди. Тарихга назар солсак, боболаримиз инқиlob жангида, оталаримиз иккича жаҳон урушида, мана биз эса кўзга кўринмас хийлагар вирус мухорабасида кураш олиб бордик. Қизик, рўбарўйинда душманинг турмаса, унинг кўзига қараб, кучи ва зағир томонини ҳис қўлмай турбид жағ қилим осоин иш экан. У сенниг ўнгина ёки сўнгдан келадими, осмондан тушадими, ердан чиқадими, билмай қолар эксан. Фақат ёнинда турганлар ўқиландағина курасан. Энг алас қолларни жоши эса ўша азизларингга ҳеч қандай ёрдам қилолмайсан. Ота ўғлидан, она қизидан, ака синалисидан бехабар, сув тутолмайди, бошини силолмайди... Ҳа, ҳар ким якка - якка ўлим билан олиши.

</div

Бойчечак баргининг сояларида

Баходир КОБУЛ

Муаллиф ҳақида: Баходир Қобул (Баходир Қобулов) 1966 йилда Бахмал туманиндағы Үсмат қишиогида туғилған. Алишер Навоий номидаги Самарқанд дәвлат университетининг ўзбек филологияси (1984-1989) ҳамда ҳуқуқшунослик (1992-1996) факультетларида таҳсил олган.

«Емғир ёқсан тұнда», «Нафака», «Калдирғоч», «Жашы одамлар» номлы илк ҳикоялары 1987 шыл «Әшап альманах»да, шүниндең, «Үспириңлик», «Эна шамол» каби қисса өз ҳикоялар тұлпамлары менен штапилан. Әзубекистон Әзүвчилар үшіншесіндең айзоссыз.

Қуидә Сиз муштарилиарымиз әзтиборига ижодкорнинг түркүм шеърларини ҳавола қыл-мөқбадыз.

САЛОМ, ТУРКИСТОН

1
Зар кокип даалалар, алвон даалалар,
Хәләт сурадилар, охиста ва жим.
Қайси бер тогиңдәй дардинаны айтай,
Тошлар тарс әрілар, сой үйгилар сим-сим.
Шоҳсупа ҳүвиллар, арчалар собит,
Бир ёнда Туркистан, бир ён Нурота.
Олттын Су құқысадан нур эмгән көрт,
Ассалом Онажон, ассалом Ота!

2
Күзага яқын қирмиз, асов түллорга,
Назар ташлағаевер мәрд ҳам, номард ҳам.
Сенега әзә чыкмок бўйлади, не кас,
Не жиркан қўлларни кўрмади ёқанг.
Ҳар тоне азон айтар Қўхи Орифон,
«Ўзини қутқармоқка шошилғин», болам,
Неча бир оламни айланниб келип,
Ой макон ахтарар, қўзлари жалане.

3
Мине тўққиз юз ўн олтинчи ийл,
Қили бўйи, саротонине сарқи кунида,
Эгасиз, фаромуш, ҳардамхәёл эл,
Мустарib дирдирип гүрён — навода.
Қамишдан сизиган кўйинни уқидм,
Үқдиму, тикландим, азалдан, қайтдан.
Тангири Туркистанон тенгисиз бекларин,
Руҳи шодмон кезар, сезидинеми Ваттан?

4
Босқинчилар сени мине бор талади,
Учитепеда дорлар тикилди бот-бот.
Жиззах Үрдасини қирқ иш изладим,
Ўрнича хасротлар бўй берди, кат-кат.
Қилдай бир жонингга мина бир азоб-ла,
Багринеда болананы қандай асрарин?
Мен сени қайларден излайин энди?
Дийдорине нелардан энди истайин?

5
Куюбода учган шаҳид бошларине,
Оҳларин эшитдим, додин эшитдим.
Бир кўқсида гўдак, биттасида тиф,

Тутуб алла айтган розин эшиштдим.
Қонга тўлган Қили, шур боссан мижха,
Тириклий кўмилган ўспиринзорлар.
Қўркувден дудукқа айланган малак,
Қиркокок қизларни сирин эшиштдим.

6

Юртни ёе талайди, хомталаш қиласар,
Хоинлар кур олар, тўрдадир ғаним.
Шунча таҳқиқарни, шунча зулмини,
Қайси кўйайнингга сидирдиган таним!
Босқинчи — кўркодир, гўдакдан кўркар.
Тигдан ўтказади ёш-у қарини.
Боламга ҳаммасин айтаман дэя,
Муллатош кузатиб туарар барини.

7

Парпи Ота сенда, Гиркушод сенда,
Аєлпёи Сероб, сенда бир Ҳұмттот.
Илк «Күёш тақвими» обидасига,
Қайси бир обида мене келар ҳайхот.
«Суқунат кўргони»н сабокларни,
Ўтмиш ҳам келажак бирдек эшиштар.
Учи қўйиги ўйқ лахмаларнадан,
Бир куни Арша ҳам ўйлак топилар.

8

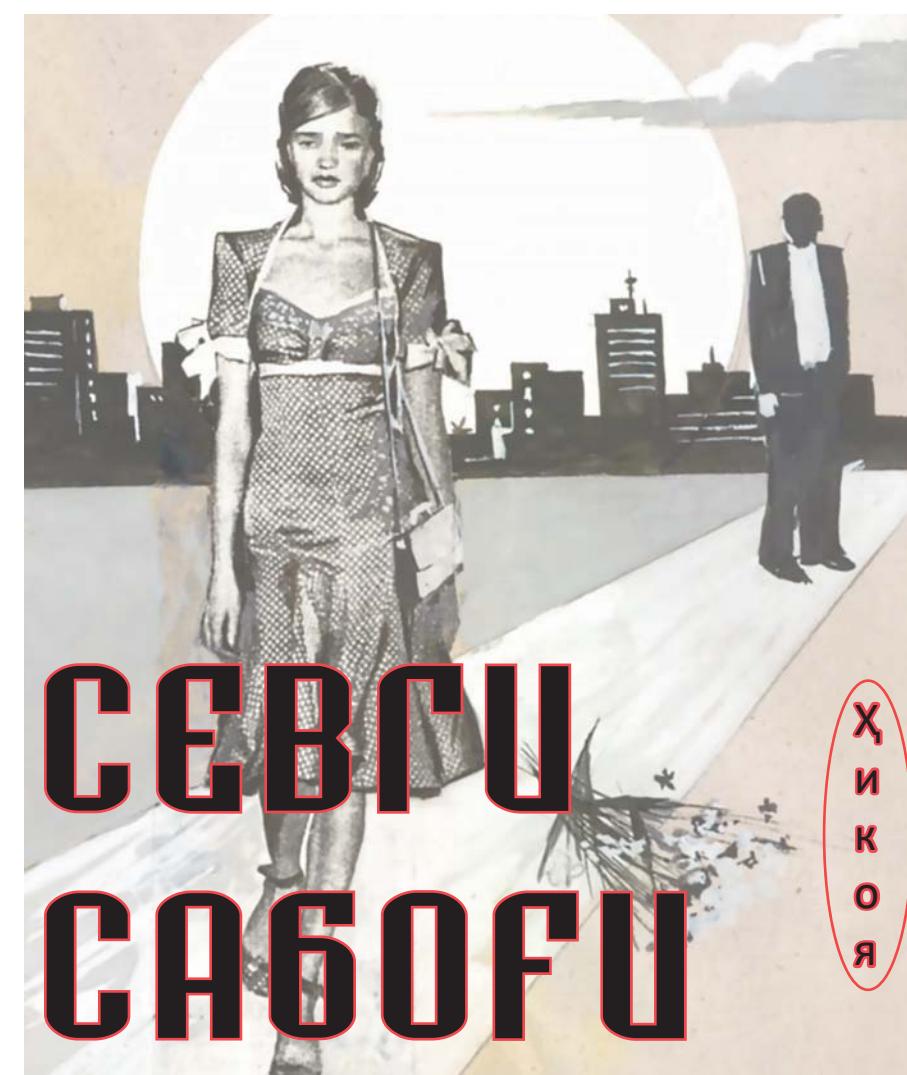
Зомин шаршарасин ҳайқириғига,
Уммом ортида ҳам кулоқ тутарлар.
Бойчечак баргининг сояларида,
Момолар мөхринган бешик тузарлар.
Ойқор елкасини қўяр осмонга,
Саназор жўшиб келар, юрағи тўлиб,
Тайпоксој даласи талтабиб ётар,
Арнасой поиниғи ювади, ўйид.

9

Бир ёнда Махрумим, Авлөиб Ота,
Бир ёнда Ваққослар турар дуоди.
Бобурни кузатиб Ҳинд сори бунда,
Ўсмат ўйглаб қолди, ағбор уеода.
Московни уч кунда олган Тұхтамиш,
Битта қишиғолигига эга чиқолмас.
Соҳибқирон руҳи қирон согланда,
Аччи аламидан боши чиқолмас.

Мени мен истаган сұхбатига аржуманд этмас,
Мени истар кишининг сұхбатин күнглім писанд этмас.

Алишер НАВОИЙ

СЕВГИ САБОҒИ

күнглім сезди, этакни белимдан бўшатиб, олдиға бордим. Бармоқларни сўл кафтага олган, маҳкамис кисиб ўтириби.

«Нима бўлди?», — дедим, негадир жуда қўриқ кетиб. У каддини ростлади. Дарров қўпларни этагига тикиди.

«Эҳ, азимаган нарса...», — нописандалик билан жавоб қайтарди менга. Зимдан куздатдим. Этагига қизил дөглар урнган; ўзи лабини тишлаб, у-ёк бу ёки нигоҳ ташлашига. Ўқеши атрофиши томоша кипти.

«Шунчаки бақириб ўбордим дэнг...», — деб жигига тегмокчи бўлдим. У афтигма бир тикилиб олди. Ишинг нима, деганда бўлса керак-да?

Энди сезидим, бояги кизил доғлар пича кенгайиди. Миямда яшин ургандек бўлди — қон! Шиммизнинг қўнглини козиниз шувут килиб кўйганди. Бутун курс бўйича пахта терпишди унга тенг келадиган йўқэди. Ўша киниёнинг оти Намуна бўлди қолди. Ҳатто ҳайқимай, олдида Намуна қиз беҳирига келарди ўзи... Мана, шахмат ўйинидаги мот килинган шоҳ холига тушдим. Энди тамом. Ҳаммаси тамом.

Шу пайт синфдош кизлар, кейин ингилар синфага چувос солиб кириб келишиди. Бахор шоша-лиша сумасидан рўмочта чиқарди, қўзларни артиб олди. Кейин... кейин консультация бошланди.

Үндан сўнг имтихон... Хайлрашув окшоми. Шу билан ўқувчилик даваримиз ҳам ниҳояланди. Орадан бир ой түбиди.

Пахта терими ҳам тугади. Ўқишилар тагин изига тушди.

Намунани факат илғор теримчими, десам анча фаол, тириқсон ҳам экан. Дарсларда, ҳар бир машгулотда, албатта, сўзга чиқади. Дафтар-дафтар конспект ёзди. Бир сўз билан айтганда.

«Сиз ўтганис, домланинг ўзи айтди. Ишномаснан, бориб сўранг?»

«Нима?»

Чин экан. Домлана учрашгандим. Менга фамилиядош талабанинг баҳосини кўйган экан. Имтихон варақасини

10
Кеш-у Шошдан чиққан ҳар битта каревон,
Сенега кўниб ўттмай, кетопмайди ҳеч.
Чехранга маҳлиё бўлганча қотиб,
Фориш ойна тутар, шом-у саҳар-кеч.
Самарқанднинг ал-хос бекларидансан,
Ёр Яйлок лашқарлар дупирин кўмсар.
Бахмал олмасини асл бўйини,
Беҳишт-хурларида бир тўймоқ истар.

11

Алевон далаларда алевон попалар,
Шаҳид оталарнинг ўчмас чироги.
Бибихоним боссан издан гул унар,
Бозорхонимга бор, кўрган чирогим.
Сароймулк ҳонимнинг қизлари бунда,
Кокиллари зардан, сўзлари болли.
Жаҳонни қайтадан олмокса тайёр,
Илим тулпорида Темурбек эли.

12

Маржонбулук тошин бўйнига осиб,
Таевоф қиласидилар, Чин-у — Мочинда.
Отаплар сув ичсан Ойдан булокнинг,
Кулиесига тенга соз ўйқор очунда.
Хирмонжой кўмочин бир шишламини,
Еган қайтиб келар, Маккатиллодан.
Пайкалдан бўйлаған Бўрикалланинг,
Худи қиммат турар минг бир тиллодан.

13

Туркистан арчаси — у арча эмас,
У темурий аскар, темурий бекдир.
Мудом оғоҳ турар музофотидан,
Тилаклари тоза, ниятия некидр!
Мир Саид Барака авлодларининг,
Руҳи сенда кезар, даване ва сокин.
Бунда тирия қўзин очандан бўйен,
Сендеқ гўззапликни кўрмаган очун.

14

Темур деди: «Бу юрт менинг богимидир...»
Улугбек ёрлигин сенега илниди.
Усматий фиқхлар шарафга буркар,
Қайси шуҳратинадан сўйлайин энди?
Туркий эл эркиндир, байроқ тикилди,

Етиммог етиммас, бағри бутундир.
Үн иккى бекларни орасида тене,
Жиззах тандиричине ўрни тайнидир!

15

Темурбек топинан Ҳузунотанинг,
То абад иззати, кўли узундир.
Суви ширин эпим, шакар тил эпим,
Арчанг умридайин қадринг узундир!
Сен ота мозорим, она ўчигим,
Билки, саҳроларине тўтиё менга,
Бир жангал соясин, кумсади қўнгил,
Хасинага бош қўйиб, жон фидо сенга!

16

Темур дарвозаси — юрт дарвозаси,
Жанж жадалларнинг жарор гувоҳи.
Баходир туркларнинг сўймас авлоди,
Музаффар наслине эшиш ур-хосин.
Эрнаган доим қўпидай очик,
Қўраси қулф кўрмас асли бу элнинг,
Кўксидан минг битта дого бўлса-да,
Қалбидиа сояси бўйқидир бу элнинг!

17

Сен гозийлар юрти, қўргоним, мани,
Гуноҳим ювучи шўх сойим мани.
Тоғлар азон айтар, мозорим мани.
Илжаким, мустарим, айоним мани.
Дорларни қўркитган Бобом сен мени,
Тўпларга тупрган Отам сен мени.
Ёвлардан тұғмазан Онам сен мени,
Ман санинг ушогина, гардин мени сени!

18

«Бир сиким турғорим элга шўшилсин»
Бу буюк отамнинг тайини гапи,
Бу суюк боламга ўтиңчили дегим.
Бахмал далаляре қўшилиб кўнсан —
Бекасам миснакси онамсан Ватан!
Кўк яктақ эзнида музазам төглар —
Оқ салла ярашик отамсан Ватан!

19

Заркокит даалалар, алвон даалалар,
Битиклар битади, охиста ва жим.
Тошохур шамоли ҳаёлни тоблар,
Томирлар титорқда, қароқлар лим-лим.
Шоҳсупа ғуриллар, арчалар ёқур,
Бир елка Ойқорим, бири Шунқорим
Зомин Су ёқаси қўрли, қўрли кур,
Ассалом Туркистан, ассалом орим.

Муаллиф ҳақида:

Умид Али (Кучимов) 1978 йил Самарқанд туманинда туғилған. 1997-2001 йилларда Алишер Навоий номидаги Самарқанд дәвлат университетине ўзбек филологияси факультетида таҳсил олган.

Умид Алиниң иш шеърий тўлпами «Димоҳим» 2005 йили «Янги аср авлоди» нашириётидан чоп этилган. Шундан сўнча «Салом, ширин тўйлаплар» иш шеърий тўлпами чоп этилди. Умид Али бадиши маржима билан ҳам шуғулланади.

Шеър ва ҳикоялари рус, инглиз, француз, испан тилларига таржима килинган.

Умид АЛИ

Ўқишишни талаб килсал бўларди-ю, ҳоҳламадим. Нима кераги бор ортиқча даҳмазманди.

Ети кун етти дакиқадай зув ўтиб кетди. Тағин дарслар бошланди. Янги фанлар киритилибди. Намуна ҳамониз шаҳа-ўша: тиришқоқ, зийрак, аълочи ва... меҳрибон.

Бир куни кизик иш бўлди. Жисмий тарбия дарсидан қайтандик. Нафасим ичимга тикилган. Бирнада кетганинда ғоним. Чанқоқ азоб берди. Факультет ховисиди кран бор. Ўша ерга бордим. Сув жумрагини бураба, ёнкайб олиб денг, энди ховумини тутган ҳам эдимики. Шарислаб кўсаётган сув бирдан тинди. Бошимни кўтарсан, яхшиларни тутган.

«Шунчалар ғулпизаси, Улугбек, Намунаидан киз қаерда бор ян? У сизга кўнглини тутганда Намуна туриди.

«Тоғаси бўларди-ку, ўша «Экология» домласи, билмасмидингиз?» — У хайронада кетиди мен.

«Йўй. Лекин бу ишни нима учун килди? Нимага?»

